

Filius hominis? quibus interrogationibus inquit fuisse Christum usum ad ostendendam ignorantiam humanæ naturæ, scilicet, secundum se, et secundum vires sibi naturales; quomodo etiam dixit Basl., ep. 141 in Evangel., voluisse interdum Christum *cum ignorantibus numerari, propter infirmos*. Denique eadem videtur esse expositio Ambrosii super c. 17 Lucæ. Quæ expositio probabilis est, sed non satis circumstantiæ loci consentanea, quia Christus ideo dixit se nescire, ut Apostoli intelligerent ideo eos de illo die non docuisse, sicut desiderabant; si autem sciebat ex divina revelatione, quamvis nesciret humana scientia, eorum petitioni non satisfaceret.

8. *Quinta expositio.* — *Sexta expositio.* — Et propter eandem rationem minus placet quinta expositio Origenis supra; et Chrys., hom. de Trin. 3; et Epiph. in Ancorato; et hæc. 69; et Bernard., l. de 12 Grad. humil., qui aiunt Christum locutum esse de scientia practica, quia nondum exereuerat iudicium, et ita non sciebat practice illum diem; sed hoc etiam non erat ad rem, imo nec Pater sciebat proprie illo modo. Displicet etiam propter eandem causam sexta expositio, dicens Christum ibi fuisse locutum, non in persona propria, sed suorum membrorum, quam etiam habet Origenes supra, Hieronymus et Gregorius.

9. *Septima expositio.* — Ultima ergo et vera expositio est, Christum negasse se scire, quia veluti sub secreto illud sciebat, et non ad dicendum aliis. Quæ optime quadrat contextui, et responsioni Christi Domini, et phrasi Scripturæ, in qua interdum Deus dicitur scire, quia alios facit scire, ut Gen. 22: *Nunc cognovi*, etc.; e contrario vero dicitur nescire quia non facit scire; et Joan. 15 dicit Christus Apostolis: *Omnia, quæ novi a Patre meo, nota feci vobis*, cum tamen non omnia simpliciter illis revelasset, statim enim dixit: *Multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo*; non ergo illis dixerat omnia quæ a Patre audierat, sed quæ audierat illis revelanda, et tamen illa vocat omnia simpliciter. Consonat etiam hæc expositio communi et prudenti loquendi modo, quo ea, quæ sub secreto accipimus, nescire dicimus. Et hæc est communior expositio Patrum in illo loco Matth., Hier., Chrys., Theophyl., et aliorum, quam habet etiam Aug., 1 de Trin., c. 12, et 1 Genes. ad lit., c. 22; Ambr., Athanas., Hilar., locis citatis; Basl., lib. 4 contra Eunomium; et Scholastici frequentius.

10. *Objectio.* — *Responsio.* — Solum potest objici, quia juxta hanc expositionem etiam Pater nescit. Sed hoc facile ex dictis expeditur, negando sequelam, quia Pater ita sciebat, ut saltem homini Christo revelaret. Sed urgebis, nam e contrario sequitur Angelos scire diem iudicii, quamvis ad revelandum nesciant. Respondetur, ex hoc loco tantum in rigore colligi, eos nescire ad dicendum; an vero omnino nesciant, ex hoc loco non colligi, sicut neque oppositum. Unde Abulensis, in 24 cap. Matthæi, q. 209, affirmat eos scire diem iudicii. Sotus vero supra omnino negat; uterque autem divinam, quamquam opinio Soti majori conjectura niti videatur, quia necesse non est Angelos scire diem iudicii, cum neque sint iudices, neque sciant omnia, sicut Christus; et aliunde nulla est ratio vel auctoritas quæ ad id asserendum cogat. Alia argumenta attingunt difficultatem sequenti disputatione tractandam.

ARTICULUS III.

Utrum anima Christi in Verbo cognoverit infinita¹.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod anima Christi non possit cognoscere infinita in Verbo. Quod enim infinitum cognoscatur, repugnat definitioni infiniti, prout dicitur in 3 Physic.², quod infinitum est, cujus quantitatem accipientibus, semper est aliquid extra accipere. Impossibile autem est definitionem a definito separari, quia hoc esset contradictoria esse simul. Ergo impossibile est quod anima Christi sciat infinita.*

2. *Præterea, infinitorum scientia est infinita. Sed scientia animæ Christi non potest esse infinita, est enim capacitas ejus finita, cum sit creata. Non ergo anima Christi potest cognoscere infinita.*

3. *Præterea, infinito non potest esse aliquid majus. Sed plura continentur in scientia divina, absolute loquendo, quam in scientia animæ Christi, ut dictum est³. Ergo anima Christi non cognoscit infinita.*

Sed contra, anima Christi cognoscit totam suam potentiam, et omnia in quæ potest. Po-

¹ 1, q. 14, a. 12, et 3, d. 14, a. 2, q. 2, ad 2, et Ver., q. 2, a. 4, corp., et ad 1, 2 et 5, et Quodl. 3, q. 2, a. 1, et op. 9, q. 81.

² Text. 63, tom. 2.

³ Q. præc., a. 1 et seq.

test autem in emundationem infinitorum peccatorum, secundum illud 1 Joan. 2: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Ergo anima Christi cognoscit infinita.

Respondeo dicendum, quod scientia non est nisi entis, eo quod ens et verum convertuntur. Dupliciter autem dicitur aliquid ens. Uno modo simpliciter, quod, scilicet, est ens actu; alio modo secundum quid, quod, scilicet, est ens in potentia. Et quia, ut dicitur in 9 Metaph.¹, unumquodque cognoscitur, secundum quod est actu, non autem secundum quod est in potentia, scientia primo et principaliter respicit ens actu, secundo autem respicit ens in potentia, quod quidem non secundum se ipsum cognoscibile est, sed secundum quod cognoscitur illud in cujus potentia existit. Quantum igitur ad primum modum scientiæ, anima Christi non scit infinita, quia non sunt infinita in actu, etiam si accipiantur omnia quæcumque sunt in actu secundum quodcumque tempus, eo quod status generationis et corruptionis non durat in infinitum. Unde est certus numerus, non solum eorum quæ sunt absque generatione et corruptione, sed etiam generabilium et corruptibilium. Quantum vero ad alium modum sciendi, anima Christi in Verbo scit infinita; scit enim, ut dictum est², omnia quæ sunt in potentia creature. Unde cum in potentia creature sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis.

Ad primum ergo dicendum, quod infinitum (sicut in 1 p. dictum est³) dupliciter dicitur. Uno modo, secundum rationem formæ. Et sic dicitur infinitum negative, scilicet, id quod est forma, vel actus non limitatus per materiam, vel subjectum in quo recipiatur. Et hujusmodi infinitum, quantum est de se, est maxime cognoscibile, propter perfectionem actus, licet non sit comprehensibile a potentia finita creature; sic enim dicitur Deus infinitus. Et tale infinitum anima Christi cognoscit, licet non comprehendat. Alio modo dicitur infinitum secundum rationem materiæ; quod quidem dicitur private, ex hoc, scilicet, quod non habet formam quam natum est habere; et per hunc modum dicitur infinitum in quantitate. Tale autem infinitum ex sui ratione est ignotum, quia, scilicet, est quasi materia cum privatione formæ

(ut dicitur 3 Phys.⁴); omnis autem cognitio est per formam vel actum. Sic ergo, si hujusmodi infinitum cognosci debeat secundum modum ipsius cogniti, impossibile est quod cognoscatur; est enim modus ipsius ut accipiatur pars ejus post partem, ut dicitur in 3 Physic.⁵. Et hoc modo verum est, quod ejus quantitatem accipientibus, scilicet, parte accepta post partem, semper est aliquid extra accipere. Sed sicut materialia possunt accipi ab intellectu immaterialiter, et multa unite, ita infinita possunt accipi ab intellectu, non per modum infiniti, sed quasi finite; ut sic ea, quæ sunt in se ipsis infinita, sint in intellectu cognoscentis finita. Et hoc modo anima Christi scit infinita, in quantum, scilicet, scit ea, non discurrendo per singula, sed in aliquo uno, puta in aliqua creatura, in cujus potentia existunt infinita, et principaliter in ipso Verbo.

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse infinitum uno modo, quod est alio modo finitum, sicut si imaginemur in quantitativibus superficiem, quæ sit secundum longitudinem infinita, secundum latitudinem autem finita. Sic igitur, si essent infiniti homines numero, haberent quidem infinitatem secundum aliquid, scilicet, secundum multitudinem, secundum tamen essentiæ rationem haberent finitatem, eo quod omnium essentiæ esset limitata sub ratione unius speciei. Sed id, quod est simpliciter infinitum secundum essentiæ rationem, est Deus, ut in prima parte dictum est³. Proprium autem objectum intellectus est, quod quid est (ut dicitur 3 de Anima⁴), ad quod pertinet ratio speciei. Sic igitur anima Christi, propter hoc quod habet capacitatem finitam, id quod est simpliciter infinitum secundum essentiæ rationem, scilicet, Deum, attingit quidem, sed non comprehendit, ut dictum est⁵. Id autem infinitum, quod in creaturis est in potentia, potest comprehendere ab anima Christi, quia comparatur ad ipsam secundum essentiæ rationem, ex qua parte infinitatem non habet. Nam etiam intellectus noster intelligit universale, puta naturam generis vel speciei, quod quodammodo habet infinitatem, in quantum potest de infinitis prædicari.

Ad tertium dicendum, quod id, quod est infinitum omnibus modis, non potest esse nisi

¹ Text. 67, tom. 1.

² Text. 63, et 92, tom. 2.

³ Q. 7, a. 2.

⁴ Text. 26, tom. 2.

⁵ Art. 1 hujus quæst.

¹ Text. 20, tom. 2.

² Art. præc.

³ Q. 7, art. 1.

unum. Unde et Philosophus dicit, in 1 de Cælo¹, quod, quia corpus est ad omnem partem dimensionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum uno modo tantum, nihil prohiberet esse plura talia infinita; sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem, protractas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.

Quia igitur infinitum non est substantia quedam, sed accidit rebus quæ dicuntur infinita (ut dicitur 3 Phys.²), sicut infinitum multiplicatur secundum diversa subjecta, ita necesse est quod proprietas infiniti multiplicetur, ita quod conveniat unicuique illorum, secundum illud subjectum. Est autem quedam proprietas infiniti, quod infinito non sit aliquid majus. Sic igitur, si accipiamus unam lineam infinitam, in illa non est aliquid majus infinito. Et similiter, si accipiamus quamcunque aliarum linearum infinitarum, manifestum est quod uniuscujusque earum partes sint infinitæ; oportet ergo quod omnibus illis partibus infinitis non sit aliquid majus in illa linea; tamen in alia linea, et in tertia, erunt plures partes, etiam infinitæ, præter istas. Et hoc etiam videmus in numeris accidere; nam species numerorum parium sunt infinitæ, et similiter species numerorum imparium; et tamen numeri pares et impares sunt plures quam pares. Sic igitur dicendum est, quod infinito simpliciter quoad omnia, simpliciter nihil est majus; infinito autem secundum aliquid terminatum, non est aliquid majus in illo ordine, potest tamen accipi aliquid aliud majus extra illum ordinem. Per hunc igitur modum infinita sunt in potentia creaturæ, et tamen plura sunt in potentia Dei quam in potentia creaturæ; et similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ; plura tamen scit Deus, secundum hunc scientiæ modum.

COMMENTARIUS.

1. Hic articulus de infinita multitudine substantiarum intelligendus est, quia, licet D. Thomas in toto articulo hoc non declaret, tamen responsio et doctrina ejus cogit, ut de substantiis et non de accidentibus intelligatur. Supponit enim D. Thomas in hac scientia beata animæ Christi distinguendam esse scientiam visionis, qua videntur res futuræ

¹ Text. 2, tom. 2.

² Text. 37 et 38, tom. 2.

in aliqua differentia temporis, a scientia simplicis intelligentiæ, qua videntur ea quæ fieri possunt, sed nunquam erunt; et duplici assertionem respondet.

2. Nota. — Prima est: scientia visionis non videt anima Christi in Verbo infinita. Eadem assertionem posuit 3, dist. 14, q. 1, art. 2, q. 3, ad 2, et 1 contra Gentes, c. 69; et eodem modo loquitur de scientia Dei. Probat, quia res futuræ finitæ sunt, nam successio generationum aliquando terminabitur; quæ ratio aperte ostendit illum de solis substantiis esse locutum. Præterquam quod expositio hæc necessaria est, ne dicamus D. Thomam secum pugnare, nam 1 p., quæst. 14, art. 12, et q. 20 de Ver., art. 4, ad 1, docuit, Deum ipsum videre scientia visionis infinita, et hic etiam docuit articulo præcedenti, animam Christi videre in Verbo omnia quæ Deus videt scientia visionis; ergo necesse est ut etiam ipsa videat infinita. Sed in prima parte locutus est D. Thomas de accidentibus, scilicet, de actibus intellectuum et voluntatum, quorum successio perpetua erit; hic vero de substantiis, ut etiam Cajet. hic, et Ferr., 1 contra Gent., c. 69, notarunt, post Capreol., 3, d. 14, q. 2. Cur autem hic mutaverit modum loquendi, et tractandi hanc quæstionem, quem in 1 p. tenuerat; cur etiam hic nullam mentionem fecerit accidentium, et sine ulla declaratione usus fuerit modo loquendi opinionis quam ibi rejecerat, hæcenus non sum rationem assecutus. Nullus tamen hincumat occasionem suspicandi, D. Thomam opinatum fuisse animam Christi non videre in Verbo cogitationes, nam expresse contrarium docuit art. præced.

3. Posset tamen quis dicere, D. Thomam ibi solum dixisse, cognoscere Christum, etiam hominum cogitationes, quorum est iudex, quasi indicantem non cognoscere cogitationes futuras post diem iudicii, quarum iudex futurus non est, et ita non cognoscere infinitas cogitationes in æternum futuras. Sed hæc expositio improbabilis omnino est, nam D. Thomas ibi aperte loquitur universaliter de omnibus quæ aliquando habitura sunt esse, et solutione ad 2 et 3, expresse dicit scientiam beatam animæ Christi æquari scientiæ divinæ in numero scibilium, quæ sub scientiam visionis cadunt.

4. Infinitum substantiarum. — Secunda assertio est, animam Christi scire infinita in Verbo, per scientiam simplicis intelligentiæ. Probat, quia per hanc scientiam scit omnia

quæ continentur in potentia creaturæ; sed illa sunt infinita; ergo. Ubi advertendum est, tam rationem quam conclusionem, intelligendam esse de substantiis, sicut præcedentem; quia est idem contextus sine ulla variatione; potest autem intelligi vel de infinita multitudine specierum substantialium, vel tantum de infinita multitudine individuorum. Si priori modo exponatur, videtur aliquantum esse creditu difficile, in potentia creaturæ contineri infinitas species substantiales, cum creatura sit finitæ virtutis et perfectionis. Potest ita autem hoc fieri verisimile; nam species rerum, quæ in causis naturalibus continentur, solum sunt species mistorum (simplicia enim, cum sint quasi prima elementa generationum naturalium, non possunt secundum speciem multiplicari per causas naturales); mistio vero simplicium infinitis modis fieri potest, interveniente præcipue influxu cælorum; qui cum sint superioris ordinis, possunt concurrere ad generationes varias inferioris ordinis in infinitum, præsertim si aliis et aliis modis applicentur, quod esse possibile, facile intelligi potest; sic ergo fit verisimile, videre Christi animam in Verbo infinitam varietatem specierum possibilium, totam essentiam et virtutem universi comprehendentem. Si autem posteriori modo exponatur conclusio, scilicet de individuis, sic facile intelligitur, in potentia creaturæ contineri individua quæ in infinitum multiplicari possunt; tamen non constat animam Christi, comprehendendo potentiam creaturæ, cognoscere hæc omnia individua, quia virtus creata non per se respicit individua, sed speciem; unde nec sola sua virtute potest illa efficere, nisi aliæ causæ et circumstantiæ concurrant, in quo maxime differt ab omnipotentia Dei, quæ per se omnia potest, et a nulla circumstantia vel causa dependet. Dici vero posset, quanquam in una sola causa creata non possint distincte cognosci omnia individua, quæ ab illa in infinitum prodire possunt, aliis concurrentibus, ut ratio facta concludit, tamen, cognito toto ordine causarum universi, et omnibus circumstantiis, et infinitis modis quibus ad producendos varios effectus convenire possunt, cum concursu primæ causæ ad illos necessario, cognosci consequenter omnia etiam individua, quæ a talibus causis fieri possunt; et hoc modo est verisimile, videre animam Christi in Verbo infinita individua substantia- lia per modum simplicis intelligentiæ.

5. Alii addunt, quamvis in scientia, quæ

est in proprio genere, non sit necessarium ut, comprehensa causa creata, cognoscantur omnia individua quæ ab illa fieri possunt, tamen in scientia, quæ est in Verbo, id necessario sequi, quia illa scientia fit per ideas divinas, quæ non tantum speciem, sed etiam individua representant. Quæ ratio minus efficax mihi videtur, tum quia, licet in ideis divinis represententur omnia individua et species, tamen, cum illæ ideæ non comprehendantur, potest in eis cognosci unum individuum et non omnia, vel species et non individua; tum quia hic non tam agitur de cognitione individuorum per proprias ideas, quam in causa proxima et creata.

6. Ex argumentis D. Thomæ primum est facile, secundum vero ita difficile, ut specialem quæstionem requirat, infra disputandam; in tertio vero solum est notandum, quomodo D. Thomas illam propositionem explicet: *Infinito non est aliquid majus*; dicit enim intelligendam esse in eodem subjecto, et sub ea ratione et ordine quo infinitum dicitur, quod optime declarat, neque aliquid addere oportet.

ARTICULUS IV.

Utrum anima Christi videat Verbum sive divinam essentiam, clarius qualibet alia creatura¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod anima Christi non perfectius videat Verbum quam qualibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum medium cognoscendi, sicut perfectior est cognitio quæ habetur per medium syllogismi demonstrativi, quam quæ habetur per medium syllogismi dialectici. Sed omnes beati vident Verbum immediate per ipsam divinam essentiam, ut in prima parte dictum est². Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum, quam qualibet alia creatura.

2. Præterea, perfectio visionis non excedit potentiam visivam. Sed potentia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectivam Angeli, ut patet per Dionys., 4 c. Cælest. hier.³. Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum quam Angeli.

3. Præterea, Deus infinitum perfectius videt

¹ Sup. q. 9, art. 2, corp.; et inf., q. 11, a. 5, ad 1.

² Q. 12, a. 2.

³ A medio illius.

Verbum suum, quam anima Christi. Sunt ergo infiniti gradus medii possibles, inter modum quo Deus videt Verbum suum, et inter modum quo anima Christi videt ipsum. Ergo non est asserendum quod anima Christi perfectius videat Verbum vel essentiam divinam, quam qualibet alia creatura.

Sed contra est quod Apostolus dicit, ad Ephes. 1, quod Deus constituit Christum ad dexteram suam in caelestibus, supra omnem principatum, et Potestatem, et Virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur, non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro. Sed in illa caelesti gloria tanto aliquis est superior, quanto perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quam quavis alia creatura.

Respondeo dicendum, quod visio divinae essentiae convenit omnibus beatis, secundum participationem luminis derivati in eos a fonte Verbi Dei, secundum illud Eccles. 1: Fons sapientiae, Verbum Dei in excelsis. Huic autem Verbo Dei propinquius conjungitur anima Christi, quae est unita Verbo in persona, quam quavis alia creatura. Et ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus videtur, ab ipso Verbo, quam quaecunque alia creatura. Et ideo praeter ceteris creaturis perfectius videt ipsam veritatem, quae est Dei essentia. Unde dicitur Joan. 1: Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti a Patre, plenum, non solum gratiae, sed etiam veritatis.

Ad primum ergo dicendum, quod perfectio cognitionis, quantum est ex parte cogniti, attenditur secundum medium; sed quantum est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam vel habitum. Et inde est quod etiam inter homines, per unum medium, unus perfectius cognoscit aliquam conclusionem quam alius. Et per hunc modum, anima Christi, quae abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit divinam essentiam quam alii beati, licet omnes ipsam Dei essentiam videant per se ipsam.

Ad secundum dicendum, quod visio divinae essentiae excedit naturalem potentiam cujuslibet creaturae, ut in prima parte dictum est¹. Et ideo gradus in ipsa attenduntur magis secundum ordinem gratiae, in quo Christus est excellentissimus, quam secundum ordinem naturae, secundum quem natura angelica praefertur humanae.

Ad tertium dicendum, quod, sicut supra

¹ Q. 12, a. 4.

dictum est¹ de gratia, quod non potest esse major gratia quam gratia Christi, per respectum ad unionem Verbi, idem etiam dicendum est et de perfectione divinae visionis, licet, absolute considerando, possit esse aliquis gradus altior sublimiorque secundum infinitatem divinae potentiae.

COMMENTARIUS.

1. In superioribus articulis explicuit D. Thomas perfectionem scientiae beatae Christi ex parte objecti; nunc ostendit illius excellentiam ex parte luminis, seu potentiae, et hoc modo docet animam Christi clarius videre Deum omni alia creatura. Et tota littera articuli clarissima est.

2. Quae Cajetanus notat in solutione ad secundum et tertium, cavenda sunt et corrigenda; non solum enim falsa sunt, sed etiam contra expressam mentem D. Thomae hic, in solutione enim ad 2, ait D. Thomas gradus perfectionis in divina visione magis attendendos esse secundum ordinem gratiae, quam secundum ordinem naturae; unde infert Cajetanus, ex utroque capite oriri posse ut una visio sit perfectior alia, atque adeo perfectiorem intellectum cum eodem lumine perfectius videre Deum. Sed quidquid sit de re (quam ego sine dubio falsam existimo), in hac littera D. Thomae nullum habet fundamentum, sed ex illa potius contrarium non obscure colligitur, si argumenti intentio consideretur, et recte applicetur solutio; argumentum enim contendebat, Angelum perfectius videre Deum quam animam Christi, quia habet perfectiorem intellectum. Respondet D. Thomas negando consequentiam, et rationem reddit, quia illa visio est supra naturalem perfectionem potentiae creatae; intendit ergo concludere, perfectionem visionis non esse ex naturali perfectione potentiae, sed ex supernaturali, unde illa particula, magis, non sumitur in illo sensu comparativo, ut Cajetanus exponit, sed ut idem valeat quod potius, et ita non affirmat utrumque extremum, sed alterum affirmat, alterum negat.

3. In solutione vero ad tertium, ait D. Thomas, absolute loquendo, posse esse sublimiorem gradum visionis Dei, quam sit visio animae Christi, quod bene Cajetanus exponit ex sublimiori gradu, non in essentia, sed in intentione; male vero addit id non esse verum

¹ Q. 7, a. 12.

in eodem subjecto, seu in ipsamet anima Christi, sed in alio perfectiori, verbi gratia, in Angelo; putat enim ille (sicut supra de gratia vidimus) ita lumen gloriae non posse esse intensius de potentia absoluta, quam sit in anima Christi; unde infert nec visionem posse esse intensiorem in eadem anima; quia tamen existimat perfectiorem potentiam cum eodem lumine perfectiorem visionem elicere, ideo dicit in Angelo posse esse perfectiorem visionem, quia potest esse aequale lumen; quae doctrina et duobus nititur falsis fundamentis (ut visum est), et non sibi constat, quia nullam potest reddere rationem, cur visio Dei, quae est quaedam qualitas, possit in infinitum intendi vel in uno, vel in diversis subjectis, et non lumen gloriae; ostensum est autem supra, si in diversis potest, etiam in eodem posse. Sed, quidquid de re sit, constat totum esse contra mentem D. Thomae hic, qui non loquitur de diversis subjectis, sed de eodem, et ideo non tribuit hoc perfectioni subjectorum, sed infinitati divinae potentiae.

DISPUTATIO XXVI,

In tres sectiones distributa.

DE PERFECTIONE SCIENTIAE BEATAE ANIMAE CHRISTI.

1. Scientia beata animae Christi ejusdem speciei cum visione beatifica aliorum beatorum. — Triplex perfectio in hac scientia, sicut in aliis, considerari potest, scilicet, essentialis seu specifica; intensiva, seu in claritate majori intra eandem speciem; tertia, quasi extensiva, seu ex parte objecti. De prima, seu essentiali perfectione, nihil oportet in praesenti dicere. Suppono enim esse in Theologia certum, hanc scientiam in anima Christi esse ejusdem speciei cum visione beata aliorum beatorum; nam sacra Scriptura promittit nobis consortium ejusdem beatitudinis cum Christo homine, unde dicimur, heredes Dei, coheredes autem Christi, ad Rom. 8. Quem locum ad hoc ponderant ibi Anselm. et Beda, qui etiam refert Augustinum; Ambrosius etiam ibi declarat quid sit esse coheredes, ex illo 1 Joan. 3: Videbimus eum, sicuti est, idem visionis genus Christo et aliis beatis attribuens. Recte etiam declaratur ex verbis ejusdem Christi, Joan. 8: Ubi ego sum, illic et minister meus erit; et apertius, c. 14: In domo Patris mei mansiones multae sunt; et infra: Vado parare vobis locum, ut ubi ego

sum, et vos sitis; et similia habet c. 17; et ex iis quae dicta sunt de gratia animae Christi, hoc etiam concludi potest; ostendimus enim ibi gratiam habitualement Christi esse ejusdem speciei cum nostra; eadem autem est ratio de gloria, seu visione beata, quae est ultimus finis connaturalis ipsi gratiae. Et confirmatur praeterea, quia Christus est caput Ecclesiae homogeneum, et ideo sicut est nobis simile in natura, ita et in gloria. Denique valde probabile existimo quod Cajetanus hic etiam indicavit, nullam visionem vel scientiam beatam Dei posse esse perfectioris speciei et essentiae, quam sit illa visio qua Angeli vel homines vident Deum, quia nec potest propinquius attingere Deum, neque ab ipso procedere immediatius; ergo visio animae Christi, quamvis perfectissima sit, non est tamen speciei diversa. Et in hoc videntur Theologi omnes, tanquam in re certa, convenire fere sine disputatione. Ex quo infertur ita sentiendum esse de lumine gloriae, et de specie intelligibili, et de aliis proprietatibus hujus scientiae quae illi conveniunt, quatenus est clara visio Dei, et ultima beatitudo intellectualis naturae, sicut de visione beata secundum se Theologi sentiunt, et tractatur in 4 p., q. 12.

2. De secunda, seu intensiva perfectione, illud etiam tanquam certum supponimus, hanc scientiam esse perfectiorem et clariorem in anima Christi, quam in omnibus aliis, tam hominibus quam Angelis, quod est sine dubio de fide certum ex communi consensu, et perpetua traditione totius Ecclesiae, et ex illo Pauli, ad Ephes. 1: Constituens eum super omnes principatus, etc., et ex aliis locis supra saepe citatis, in quibus dicitur, plenus gratia et scientia, et in eo esse omnes thesauros sapientiae et scientiae Dei; et quia in hoc sensu dicitur Christus, ut homo, sedere ad dexteram Dei, ut 2 tom., disp. 52, sect. 3, exponemus. Denique ratio facile sumitur ex illis verbis ad Hebr. 2: Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius praeter illis nomen hereditavit; ipse enim est Filius naturalis, illi adoptivi; ergo illi sine dubio data est perfectior et major hereditas. Et confirmatur, nam ipse est principium et fons gloriae omnium beatorum; ergo superat omnes in gloria. Legatur Cyrillus, l. 1 in Joan., c. 17, ubi elegantissime comparat gloriam animae Christi cum gloria Sanctorum omnium, dicitque esse longe absque comparatione sublimiorem, quia habet gloriam, quasi Unigenitus Patris. Nec de illa perfectione aliquid amplius dicere possumus; sed de illa